

Om sommargyllingen (*Oriolus oriolus*) förekomst och utbredning i Sverige 1944—1964

Av

TORE ERNHOLDT

Föreliggande uppsats om sommargyllingen (*Oriolus o. oriolus* L.) är avsedd att vara ett komplement till och en fortsättning på den redogörelse ULF POSS och CLAES RAMEL (1945) publicerade under titeln »Ett par bofynd av sommargylling i nordöstra Skåne och en översikt av artens uppträdande i Sverige». Förff. konstaterade där, att sommargyllingen var en fågelart på invandring men kunde ännu ej betecknas som regelbunden svensk häckfågel. Det var för att söka få klarhet i sommargyllingens ställning i den svenska fågelfaunan i början av 60-talet, som förf. grep sig verket an att söka samla alla fynduppgifter om sommargyllingen från 1944—45 till 1963. I några få fall har observationer gjorda senare än 1963 medtagits. Den nedan följande förteckningen kan inte på långt när anses vara fullständig. Sommargyllingen är visserligen en färgstark och högljudd fågel, när den ger sig ordentligt till känna, men den har också förmågan att dölja sin prakt på ett mycket skickligt sätt. Den är tidvis så tyst och hemlighetsfull, att den helt undandrar sig varje uppmärksamhet även hos en tränad ornitolog. Trots detta har dock många fynd och iakttagelser av sommargylling gjorts. Många av dessa kommer av olika anledningar inte denna översikt till godo. Till alla dem, som i brev eller muntligen välvilligt ställt sitt material till mitt förfogande för denna undersökning, vill jag här uttala ett varmt tack. I synnerhet vill jag tacka HJALMAR MATTSSON (HM) för en mycket lång och värdefull rapport. Med tacksamhet omnämnes även nu hädan-gångne WALTER HERMANSSON (WH), som ställt ett värdefullt dag-boksmaterial till mitt förfogande och med vilken förf. dessutom haft ett mycket angenämt samarbete i fågelmarkerna. STAFFAN ULF-STRAND tackas för goda råd. Det är min förhoppning, att detta arbete trots sina brister ändå skall kunna spegla tendensen i sommargyl-lingens förekomst och utbredning i vårt land under de sista årtiondena. Mina egna fältundersökningar har i stort sett varit koncentrerade till åren 1960—62. Till de bostudier, som jag under dessa år bedrivit, hoppas jag kunna återkomma i en följande uppsats.

I nedanstående fyndförteckning finns i allmänhet ej de fynd medtagna, som redan upptagits av POSS & RAMEL (1945). Däremot är de utsatta på kartorna för att få fram ett bättre helhetsintryck av fyndens geografiska fördelning.

Svenska fynd av sommargylling efter år 1944

SKANE

SW Skånes lövskogs- och sjöområde (Område A, Fig. 2)

1. *Torups slott.*

Första gyllingobservationen gjordes 31.5.1947, då (HM) iakttog en ♂. Fr.o.m. år 1950 sågs årligen gyllingar. Häckning konstaterad första gången 1954 (A. WINGE). Troligen häckning 1958 och fullbordade häckningar 1961 och 1962. Sistnämnda år hördes i gryningen den 4.7. fyra gyllinghanar vissa från olika skogsuddar runt Torups slott. Ej otroligt att flera häckningar kan ha skett detta år. 1962 års häckning var rekordsen. Ungarna lämnade boet den 11.8.

2. *Kräkenäs och Nyggård.*

Första observationen den 18.5.1952 (HM). 1 ex. även 5.7. (HM). 6 ex. nära sjön Yddingen 25.5.1953 (G. RASMUSSEN). Fr.o.m. 1957 så gott som årliga iakttagelser. År 1959 sågs 3 utflugna ungar matas av föräldrarna (Ch. HANSSON). 1 par häckade år 1962 på bokskogskulle nära Kräkenäs.

3. *Svartebäck.*

Den 14.7.1955 lämnade ungar boet, som var byggt i en bok (WH). År 1956 övergavs ett bo men 1957 konstaterades 2 häckningar ca 100 m från varandra (WH). Trol. häckning även 1959, men boet gick inte att finna (WH). Under de följande åren hördes ofta gyllingar i omgivningarna (WH, WÄRNBERG).

4. *Roslätt.*

Den första gyllinghäckningen i Sverige år 1932 (POSS & RAMEL 1945). Gyllingar observerades 1955 (S. MATHIASSEN), 1956 (HM), 1958 (GYLLENSCHÖLD), 1959 (L. MAGNI) och 1960 (HERNEGÅRD, C. J. ANDERSSON, I. AHLÉN m.fl.). Alla observationer i senare hälften av maj.

5. *Ryd och Kädarps.*

Första fyndet 14.5.1950 (E. LARSEN). Enstaka observationer årligen fr.o.m. 1956 (WH, HM).

6. *Enighetshusen.*

När bigarräerna var mogna sommaren 1957, besöktes träden av gyllingar (JACOBSSON). Årliga observationer här och i de närmaste omgivningarna, mest på försommaren (WH, S.-Å. ANDERSSON, JACOBSSON, H. EK).

7. *Yddingens N W strand.*

Dagsträckande gyllingar 30.5.1955 (S. ULFSTRAND, H. BRUCE m.fl.).

8. *Skabersjö*
Enstaka fynd

9. *Hyby.*
Honfärgat ex.

10. *V. Kärrst*
1 ♂ i skolträd

11. *Törringe*
Gyllingar hörda

12. *Bökeberg*
2 ex. vid Sjöden
(C. J. ANDERSSON, AHLÉN, WH, S. J.)

13. *Fjällfote*
Årliga iakttagelser
WH, CLAUSEN, B.

14. *Börringe*
Gyllingen kända
bofynd i bok 1955
vid S. Lindved (S. LINDBLAD, N. LINDHOLMEN)
1951 (S. ULFSTRAND)

15. *Lövskogs*
Tidigaste observation
1952-53 årliga
Börringe (NORDSTRAND)
N järnvägen Malmsjö

16. *Björkeså*
Fr.o.m. 1958
son). Bo i ek år 1959

17. *Eksholms*
Flock sågs i skogen
bokskogshöjd (J.)

18. *Häckeberg*
1 ♂ W sjön i böden
(I. AHLÉN). 2 par
HEDEN). 3 ex. vid

8. *Skabersjö.*

Enstaka fynd vår och försommar 1958 och 1959 (WH).

9. *Hyby.*

Honfärgat ex. i slottedungen 29.5.1960 (I. AHLÉN).

10. *V. Kärrstorp.*

1 ♂ i skolträdgården i början av juni 1960 (ENEROTH, T. ANDERSSON).

11. *Törringelund.*

Gyllingar hördes på försommaren 1962–63 (WH, DJURHAG).

12. *Bökeberg.*

2 ex. vid Sjäddikena 23.6.1949 (O. ELOFSSON). Vid restauranten 1 par i juni 1956 (C. J. ANDERSSON). Fr.o.m. 1959 årliga iakttagelser (MAGNI, HM, CH. PERSSON, I. AHLÉN, WH, S. MATHIASSEN). Häckning i bok 1961.

13. *Fjällfotasjön.*

Årliga iakttagelser fr.o.m. 1961, mestadels på från N utskjutande näs (NORDIN, WH, CLAUSEN, B. CARLBERG). Häckning i bok 1961.

14. *Börringesjön.*

Gyllingen känd vid N. Lindved 1949–50 (M. MARKGREN). Årsviss 1953–61 och bofynd i bok 1959 (G. LARSSON). Övergivet bo 1961. I senare delen av juni hördes ♂ vid S. Lindved (G. LARSSON). Fr.o.m. 1962 (ev. även tidigare) hördes gyllingar vid N. Lindholmen (OLSSON, B. CARLBERG). Enstaka observationer vid Börringekloster 1951 (S. ULFSTRAND) och Markiehage 1955–56 (C. J. ANDERSSON).

15. *Lövskogsområde Havgård-Tärnö.*

Tidigaste observationen på 1930-talet vid Gudmundtorp (E. N. NORDIN). Från 1952–53 årliga observationer där och nära tresockengränsen Grönby-Gärdsby-Börringe (NORDIN). Under 60-talet fynd vid tresockengränsen (B. CARLBERG) och N järnvägen Malmö–Ystad (WH).

16. *Björkesåkrasjön.*

Fr.o.m. 1958 hördes gyllingar somrarna igenom S sjön (N. NILSSON, A. KLEMENTSON). Bo i ek år 1962.

17. *Eksholmssjön.*

Flock sågs i skogsbyn 1962 (CLAUSEN). År 1963 hördes ♂ vid flera tillfällen från bokskogshöjd (J. NILSSON).

18. *Häckebergasjön.*

1 ♂ W sjön i början av juni 1957 (Å. ÅKEWALL) och 1 vid Åsadammen S sjön 9.7.1960 (I. AHLÉN). 2 par i slutet av maj 1961 mellan Dörröd och Häckeberga (S. RONNHEDEN). 3 ex. vid Dörröd i slutet av juni 1964 (S. JÖNSSON).

Trakterna kring Krankesjön och Vombsjön. (Område B, Fig. 2)

1. *Hällestad.*

Ett par iakttogs 30.6.1957 (S. PERSSON). Fr.o.m. 1958 har varje år 1 par häckat. År 1962 plundrades boet, då ungarna var några dagar gamla. Alla 8 bona har legat i bokar.

2. *Silvåkra*

Första observationen 4.6.1955 (G. MARKGREN). Trol. häckning 1959 och två bona ca 400 m från varandra 1960. Boet övergavs före ruvningen 1961. Gyllingar hördes dagligen i juli 1962 och hela sommaren 1963 (G. v. FRIESENDORF). 1 par häckade i björkdunge 1965 (S. JÖNSSON).

3. *Vomb.*

Arten sedd vid Vombsjön 1956 (S. LUNDBERG). Hörd dagligen under sommaren 1958—60 (J. NILSSON), i slutet av maj 1961 (S. RONNHEDEN) och 15.7.1962 vid sjön (J. NILSSON). Gyllingen årsviss 1963—65 (B. ÖRNEBERG, S. JÖNSSON). Varje år bo i björk.

4. *Öved.*

1 ex. vid Svansjö sommaren 1959 (F. JÖNSSON) och 1 ad. ♂ vid Vombsjön 28.5.1963 (S. PERSSON). 1965 på våren hittades resterna av ett bo vid Frualid.

5. *Veberöd.*

Omkring år 1956 inlämnades 1 «sur» juv. gylling till uppstoppning (H. JONSSON). Dörröd, se p. 229:18

6. *Dalby.*

1 ♂ 27.5.1954 i Dalby hage (N. NORÉN) och 1 ad. ♂ i början av aug. 1963 i Bonderups prästgårdspark (A. ANDER).

7. *S. Sandby.*

I Fågelsångsdalen 2 ex. 30.5.1960 (A. ENEMAR) och 1 ex. 14.7.1962 (L. LARSSON).

8. *Sövdesjön.*

Den 23.5 och 19.6.1948 observerades 1 ♂ (ev. 1 par) i strandskog vid sjön (S. ULFSTRAND, S. WIGFORSS).

Löddesborg — Barsebäcksområdet (Område C, Fig. 2)

1. *Löddesborg.*

Åren 1945—49 var Löddesborgs park ett säkert tillhåll för gyllingar (M. MARKGREN). Bo i parken 1947 (G. LARSSON), 1948 (B. OLDÉN, G. LARSSON) och 1954 (G. LARSSON, H. JONSSON). Gyllingar med flygga ungar besökte Vikhög sommaren 1949 (B. OLDÉN).

År 1951 bo i i godsets omg beteshage. Uj Detta år förel JONSSON, G. i början av ju

2. *Borgeby*

Gyllingar i fanns gyllingar H. JONSSON). mosse (H. JO

3. *Barsebäck*

Gyllingar p fanns under l

4. *Tågerud*

2 ex. i skog

5. *Kärling*

♂ på tillfäll

6. *Botillel*

Tillfälliga b (W. SÖLTOFT).

1. *Falster*

Gyllingar u 1947). Tillfälli (S. MATHIASO juli 1963 (G. I

2. *Skånör.*

1 ex. gjorde

3. *Ljungh*

Bo upptäck Boet förvarat

4. *Höllvik*

1 ex. den 16

År 1951 bo i bok 1 km NNE parken (G. LARSSON, S. PALMÉR). Gyllingar sågs årligen i godsets omgivningar under hela 50-talet. Parken förvandlades så småningom till beteshage. Upprensningen påbörjades 1953. Ingen häckning i parken efter 1954. Detta år förekom även häckning vid 1951 års boplats samt i Barsebäcks mosse (H. JONSSON, G. LARSSON). Bo i Rasmussons mosse 1960 (H. JONSSON). 1 ex. hördes i början av juni 1962 i parken (K. PERSSON).

2. *Borgeby*.

Gyllingar i Borgeby mosse 25.5.—18.7. år 1946 (S. LINDER-ARONSSON). 1947—49 fanns gyllingar i mossen och i Borgeby slottspark under häckningstiden (M. MARKGREN, H. JONSSON). År 1962 uppehöll sig 1 par under en vecka från mitten av maj i Borgeby mosse (H. JONSSON).

3. *Barsebäck*.

Gyllingar på tillfälliga besök i Barsebäcks fure 1949—50 (M. MARKGREN). 1960—62 fanns under häckningstiden gyllingar i slottsparken (WESTMAN, C.-E. MELLBERG).

4. *Tågerup*.

2 ex. i skogsdunge vid Saxån 10.6.—11.6.1962 (C.-E. MELLBERG).

5. *Kävlinge*.

♂ på tillfälligt besök i skog vid yllefabriken 26.5.1963 (Å. HANSSON).

6. *Botillelund*.

Tillfälliga besök i Botillelunds park 9.7.1953, 11. och 14.7.1954 samt 11.6.1960 (W. SÖLTOFT).

Falsterbohalvön (Område D, Fig. 2)

1. *Falsterbo*

Gyllingar uppehöll sig i Falsterbo större delen av sommaren 1946 (CURRY-LINDAHL 1947). Tillfälliga besök i juni 1955 (S. ULFSTRAND, C. STADLER), i maj och juni 1957 (S. MATHIASSEN), i juni 1960 (C. J. ANDERSSON) och från slutet av maj till början av juli 1963 (G. Roos).

2. *Skånör*.

1 ex. gjorde sträckförsök vid Knösen den 5.7.1962 (G. Roos).

3. *Ljunghusen*.

Bo upptäcktes i en ek 1951. Nästan flygga ungar ringmärktes (U. HOUMANN). Boet förvarat på Zoologiska museet i Lund (Y. LÖWEGREN).

4. *Höllviksnäs*.

1 ex. den 16.6.1960 (B. BERGLUND).

Nordöstra Skåne (Område E, Fig. 2)

1. *Trolle-Ljungby*.

Se POSS & RAMEL 1945. År 1948 häckade troligen ett par i almallén vid vägen Trolle-Ljungby — Sjögård (G. SJÖGREN).

2. *Ängsgård*.

Se POSS & RAMEL 1945. Gyllingar sågs årligen i trädgården fram till omkring år 1957 (LARSSON). År 1950 låg boet i en al.

3. *Nygård*.

Under 4–5 år höll gyllingar till i skogen N gården och försvann omkring år 1959 (G. LARSSON). Häckning ej konstaterad.

4. *Tosteberga*.

Se POSS & RAMEL 1945. Säker gyllinglokal i talldunge nära Hanöbukten. Troligen häckning flera år i följd. År 1946 bo i ek (A. KLEMENTSSON). I början av 50-talet endast sporadisk förekomst (A. KLEMENTSSON).

5. *«Kollamossen» (4 km SE Tosteberga)*.

Under några år omkring 1945 höll gyllingar till på tallbevuxen ås strax intill en mosse. Ungar sedda. Vid senare tillfälle sågs gyllingar med mat i näbben (G. SJÖGREN).

6. *Sjögård S Ivösjön*.

Årlig förekomst av gyllingar i parken 1949–55. Häckning troligen varje år. Bon vanligen i bokar (K. WACHTMEISTER). Bo i bok 1955 (N. LILJA). Fåglarna försvann strax efter ankomsten i maj 1957. Gyllingar kan ha förekommit i parken även före år 1949 (K. WACHTMEISTER).

7. *Vanneberga*.

Omkring åren 1955–56 uppehöll sig gyllingar vid Vannebergagården under sommar-månaderna (E. LARSSON).

8. *Rinkaby*.

1 ♂ i tallskog omkring 27.7.1957 (T. v. WACHENFELDT).

9. *Imil E Kristianstad*.

1 ex. sågs 16.5.1948 i grantopp vid Sölvesborgsvägen (A. HERRLIN).

10. *Egeside myr*.

Sommargyllingar upptäcktes i albestånd vid kanal genom sankmark med ymnig vass- och buskvegetation den 22.6.1960 (Y. CEDERHOLM). Häckning trolig. Sista observationen 17.8. (H. SWEGEN). Fåglarna sågs i albeståndet under juni–juli (SWEGEN, ROSENGREN, S. CARLSSON) och vid Egeside gård på andra sidan myren 24.7. (S. CARLSSON). 1 ex. vid Mjöån, några km NW Egeside myr, ett par gånger. I augusti noterades flera ex, kanske ungfåglar, i talldunge (ROSENGREN). År 1961 höll gyllingarna till vid

Egeside ödegård. Minst 3 flygga period fram till der

11. *Everöd*.

Omkring 1957 1 ♀ i fur

S p t

1. *Malmö*.

Sträckande ♂ över Kur

2. *Alnarps*.

4 ex. i Alnarps park 3–ARONSSON), 1 ex. 25.5.19 slutet av maj till senare d

3. *Lund*.

1 ex. hört på flyttning

4. *Landskrona*.

Gul ♂ 3.6.1948 vid Ols 26.6.1962 (C.-E. MELLBEI

5. *Hälsingborg*.

1 ex. 18.6.1953 i Pålsjö WACHENFELDT) och 1 ♂ 1

6. *Kvidinge och K*

1 ex. 26.6. och 3.7.196 vid Klippan (N. LILJA).

7. *Vegeholm*.

1 ex. 25.5.1961 vid Utv

8. *Kullen*.

Omkring 1955 1 ♂ nära SON), 1 ex. tidigt i maj 19

9. *Hallands Väder*

1 ♂ den 11.6.1961 i U VALL).

10. *Norra Åkarp*.

1 ex. år 1945 (S. LINDE

Egeside ödegård. Minst 3 juv. ex. observerades från 11.7. (H. SWEGEN) under deras flygga period fram till den 17.8. (E. STRÖMBÄCK).

11. *Everöd.*

Omkring 1957 1 ♂ i furuskog 2 ggr i slutet av maj (H. SWEGEN).

Spridda iakttagelser i Skåne

1. *Malmö.*

Sträckande ♂ över Kungsparken den 23.5.1960 (HM).

2. *Alnarp.*

4 ex. i Alnarps park 3-4.6.1946, 1 grön ♂ 21.5.-2.6. samt 2 ♂♂ 8.8.1947 (S. LINDER-ARONSSON). 1 ex. 25.5.1948 (C.-E. MELLBERG), 1 ex. 25.5.1951 (HM) och 1 ex. från slutet av maj till senare delen av juni 1963 (GÖRAN LARSSON).

3. *Lund.*

1 ex. hört på flyttning i slutet av maj omkring år 1960 (T. MALMBERG).

4. *Landskrona.*

Gul ♂ 3.6.1948 vid Olstorps boställe (S. LINDER-ARONSSON) och 1 ♂ i stadsparken 26.6.1962 (C.-E. MELLBERG).

5. *Hälsingborg.*

1 ex. 18.6.1953 i Pålsjö skog (N. RAMBERG), 1 ex. i maj 1955 i Jordbodalen (T. v. WACHENFELDT) och 1 ♂ 1.7.-8.7. i dunge nära Vasatorp (S. JONSSON).

6. *Kvidinge och Klippan.*

1 ex. 26.6. och 3.7.1960 i lövdunge vid Rönneå (S. SVENSSON). Grön ♂ 14.6.1964 vid Klippan (N. LILJA).

7. *Vegeholm.*

1 ex. 25.5.1961 vid Utvälinge 3 km SW Ängelholm (L. JOHANSSON).

8. *Kullen.*

Omkring 1955 1 ♂ nära Ransgården och 20.6.1959 1 ♂ på samma plats (T. GUSTAVSSON). 1 ex. tidigt i maj 1960 och 5.6.1961 (T. v. WACHENFELDT).

9. *Hallands Väderö.*

1 ♂ den 11.6.1961 i Ulagapskärret (V. STÖY) och Kapellhamnskärret (B. HJORTVALL).

10. *Norra Åkarp.*

1 ex. år 1945 (S. LINDER).

11. *Vankifva*.

1 ex. år 1949 (S. LINDER).

12. *Hässleholm*.

1 ♂ i slutet av maj 1959 (A. KLEMENTSSON).

13. *Ringsjötrakten*.

2 ex. 29.5.1949 i ekdunge mellan sjöarna (WH). 2 ex. uppehöll sig en längre tid våren 1953 och 1954 i bäckravin nära Trolleholm och 1 ex. i ek-bokdunge i Toarp 18.6.1954 (WH, B. HÖJER-JENSEN). 3 ex. i fuktigt lövskogsområde nära vatten vid Ludvigsborg 22.6. - 6.7.1961 (A. KLEMENTSSON, S. OLSSON).

14. *Knäbäckshusen (3 km S Stenshuvud)*.

2 ♂♂ i gles ekdunge 12.6. och 1 ♂ den 3.7. 1 ex. hördes där kring mitten av juli 1962 (A. KLEMENTSSON).

15. *Klagshamn*.

1 ex. 5.6.1960 (J. BANSTORP enl. S. MATHIASSEN).

16. *Gislöv*.

1 ex. 26.8.1960 påträffat dött, förvaras nu på Naturhistoriska museet i Göteborg (MATHIASSEN 1966).

ÖVRIGA SVENSKA LANDSKAP (Fig. 1.)

HALLAND

1. 1 ♂ 26.6.1949 vid Lindbergs kyrka, 8 km NE Varberg (O. F. REUTERWALL).
2. Bo i ek i Getinge 1951. En av gyllingarna förolyckades (L. V. BRAUN).
3. 1 ex. i Vessigebro sommaren 1956 (C. G. HELLMAN).

BLEKINGE

1 honfärgat ex. sträckte troligen ut över havet vid Torhamns udde 31.5.1958 och 7.6. samma år flög gul ♂ mot N över sanddynerna till den yppiga strandkogen vid Sibbaboda. Varmt väder och vindar från E (C.-I. CARLSSON). 1 ex. passerade ropande Torhamns udde mot SW 15.7.1961 (G. STRÖMBERG).

SMÅLAND

1. utfärgad ♂ och en grönaktig gylling 1. - 3.6.1954 i Dörby 1 mil W Kalmar (T. CARLSSON).
2. 1 ♀ 14.6.1963 vid Värnsnäs, Kläckeberga N. Kalmar. (Å. PERSSON).

ÖLAND

1. *Ottenby*.

Den 16.5.1947 hördes 1 ex. vissla i S delen av Ottenby lund. Den var kvar den 30.6. (G. DANIELSSON). Fr.o.m. år 1953 har gyllingar årligen observerats i Lundén

under sommaren MASCHER, R. v. LARSSON). Ofta under varma perioder åtminstone vissa fastslås. Minst 1 juv. ex. flög mot märkt på fågelsten Bo i björk 1960

2. *Högsrum*.

1 ej utfärg. ex. 1960 (Å. ROSENG)

3. *Köpingsv*

1 ej utfärg. ex. 25.5. 1 ad ♂ vid (J. W. MASCHER)

GOTLAND

1. *Hörsne*.

1 ad ♂ 22.5.1961

2. *Faludden*

1 ex. i slutet av 1960

3. *Stora Kar*

1 ex. vid Hier J. DE GEER, B. F.

4. *Gotska Sa*

1 ♂ den 1.7. vid BERG). 1 ex. vid J. NORBECK). 1 ad

VÄSTERGÖTLAND

1. *Ryda*.

Gylling sedd i 1960

2. *Ulricehamn*

1 ex. i sept. 1961

3. *Källand*.

1 ♂ den 12.9.1961

under sommaren (W. JENNING, CURRY-LINDAHL, I. AHLÉN, B. DANIELSSON, J. W. MASCHER, R. V. SCHULTZ, R. GERELL, S. SVENSSON, A. TOLSTOY, R. EDBERG, A. LARSSON). Ofta har gyllingar dykt upp samtidigt med sydliga och sydöstliga arter under varma perioder. Trots att gyllingarna varit stationära under häckningstiden åtminstone vissa år, dröjde det fram till 1964, innan den första häckningen kunde fastslås. Minst 1 juv. lämnade boet i en gråal omkring den 15.7. (A. LARSSON). 1 juv. ex. flög mot fönster på Kungsgården och dödades 11.8. (A. LARSSON). 1 ex. ringmärkt på fågelstationen 2.6.1962 (P. LINDBERG, J. STIGH).

Bo i björk 1965. Minst en flygg unge.

2. Högsrum.

1 ej utfärg. ex. flög över hagmarkerna vid Mossberga gård, 1 mil S Borgholm 27.5. 1960 (Å. ROSENGREN).

3. Köpingsvik.

1 ej utfärg. ex. den 19.5.1961 i lummig lövskog i Köpingsvik. Fågeln kvar i trakten 25.5. 1 ad ♂ vid Köpings klint 22.5.—1.6. 1 ej utfärg. ♂ vid Köpingsvik 2.6.1962 (J. W. MASCHER).

GOTLAND

1. Hörsne.

1 ad ♂ 22.5.1954 vid Hörsne skola, Lina myr (K. JANSSON).

2. Faluddens fyrplats.

1 ex. i slutet av maj 1961 (A. CEDERGREN).

3. Stora Karlsö.

1 ex. vid Hien 3.6.1958 tog stor höjd och försvann i rakt N riktning (B. BESTE, J. DE GEER, B. FLACH).

4. Gotska Sandön.

1 ♂ den 1.7. vid Kapellet och 1 ad ♂ vid S:t Anna vid midsommar 1955 (S. LUNDBERG). 1 ex. vid Kapellängen 1.6.—12.6.1956 *sjöng* endast obetydligt (J. HÖJER, J. NORBECK). 1 ad ♂ i Idemoren den 3.7.1963 (C. RUNESSON).

VÄSTERGÖTLAND

1. Ryda.

Gylling sedd i Ekebacka år 1908 och vid Helås Storegård i maj 1946 (G. LARSSON).

2. Ulricehamn.

1 ex. i sept. 1934 (F. RÖSIÖ).

3. Källand.

1 ♂ den 12.9.1950 (KARVIK).

BOHUSLÄN

1. *Kungälv*.

1 ♂ i Kolbacka 25.5.1953 (M. CARLSSON) och 1 observation i Torsby N Nordre älv på 50-talet (RUNERSTRÖM, AHLÉN).

2. *Udderalla*.

1 ♂ »sjöng» vid Gustavsberg i skog vid Bodelsåns dæld 27.5.1956 (RUNERSTRÖM). 1 observation i Bärfendal N Gullmaren på 50-talet (RUNERSTRÖM, AHLÉN).

ÖSTERGÖTLAND

1. *Tåkern*.

1 ♂ flötade 6.6.1954 (G. FRANSSON).

2. *Slätbaken*.

Honfärgat ex. hördes vissla på Ekenön 7.6.1954 och 10.6.1955 (C. ANDÉN, L. HEDENSTRÖM).

SÖDERMANLAND

1. *Landsort*.

1 ex. i N delen i juni 1951 (C. RAMEL) och ett ex. i månadsskiftet maj–juni 1964 (B. SUNDIN).

2. *Södertörn*.

1 outfärgat ex. i Norrviksträsk N Nynäshamn 1.7.1959 (L. KARLSSON). Den 31.8. skulle en gylling ha setts på en kalv (!) i Nynäshamns-trakten (L. ANDERSSON). 1 ex. i parken vid Sandemar nära Dalarö omkring 21.5.1961 (S. LÖÖV).

3. *Nyköpingstrakten*.

1 ♂ i Hävringe, Oxelösund, 20.6.1954 (K. G. SUNDSTRÖM). 1 ex. i trädgård i Bärbo en vecka under körsbärstiden 1955 (B. BENKTZON).

4. *Flen*.

1 ex. våren 1961 (N. LINNMAN).

UPPLAND

1. 1 honfärgat ex. i Fasterna vid sjön Gavellången 10.–11.6.1945 (H. JAHN).

2. *Lidingö – Bogesundslandet*.

2 ♂♂ vid golfbanan i Lidingö 17.9.1958 (T. BORG). 1 outfärg. ♂ i hagmark nära Frössvik på Bogesundslandet 1.6.1959 och en d:o 1.6.1964 (B. SUNDIN).

VÄSTMANLAND

1. *Strömsholmstrakten*.

1 ♂ under kort tid 1953 i trakten av Halstahammar (J. WAHLSTEDT). 1 ad ♂ vid Broholmen nära Strömsholm 30.5.1960 (L. ERIKSSON, H.-O. HELLQVIST, T. NILSSON).

1 outfärg. ♂ vid Löts outfärgat ex. vid Lövs JOHANSSON).

NÄRKE

1. *Hjälmarén*.

Vid pingsttiden 19 (E. ROSENBERG). 1 ♂ uppehållit sig vid DER, E. ROSENBERG

2. *Hidinge*.

1 outfärgad ♂ hö hittades i augusti. I även 1947, då ett p. kråkor och skator. kunde konstateras, ROSENBERG). 1 out och 29.6.1959 (J. So

3. *Kils sn.*

1 ♂ vid Frösvida

4. *Viby sn.*

1 ex. 20.6.1958 (J

VÄRMLAND

1. 2 ♂♂ och 2 ♀♀ även vid ett par ti
2. 1 ex. i björk i
3. 1 ♂ juv. 9.6.19

DALARNA

1. I Frostbrunnar
2. Vid Norddalen

HÄLSINGLAND

I Vesterbergs by

JÄMTLAND

I Förteckning öve i Jämtland. Även fe mig att finna belägg

1 utfärg. ♂ vid Löts gård nära Asköviken i Mälaren 28.5.1961 (K. ADOLFSSON) och 1 ej utfärgat ex. vid Lövsta gård, Asköviken, 16. - 17.6.1962 (AVELIN, NORDLUND, C.-H. JOHANSSON).

NÄRKE

1. *Hjälmarén*.

Vid pingsttiden 1944 flöjtade 1 ex. i björk- och tallkronorna på Essön i E Hjälmarén (E. ROSENBERG). 1 ex. där även 10.6.1958 (J. SONDELL). År 1955 hade en utfärgad ♂ uppehållit sig vid Biskopsvrak i mitten av juni, sedd sista gången 23.6. (H. KÄLLANDER, E. ROSENBERG).

2. *Hidinge*.

1 utfärgad ♂ hörd vid Svartån 2 mil W Örebro 7.7.1946. Senare sågs 3 ex. Bo hittades i augusti. Det var byggt i en al (E. ROSENBERG). Troligen häckningsförsök även 1947, då ett par uppehöll sig inom ett begränsat område, som försvarades mot kråkor och skator. 1 ex. anlände till samma ställe redan 11.5.1948. Ingen häckning kunde konstateras, trots att gyllingar uppträdde talrikare än tidigare i trakten (E. ROSENBERG). 1 utfärgad ♂ i Hidinge 20. - 22.6.1958 och 2 flöjtande ♂♂ där 11.6. och 29.6.1959 (J. SONDELL).

3. *Kils sn.*

1 ♂ vid Frösvidal 27.5.1951 (H. ANDERSSON).

4. *Viby sn.*

1 ex. 20.6.1958 (J. SONDELL).

VÄRMLAND

1. 2 ♂♂ och 2 ♀♀ omkring 15.5.1957 i större villaträdgård i Uddeholm. 2 resp. 1 ex. även vid ett par tillfällen vid Rådasjöns strand (H. JOHANSSON).

2. 1 ex. i björk i Brårud, Sunne, i början av juni 1959 (F. ÖDMAN).

3. 1 ♂ juv. 9.6.1963 vid Sätersviken, Hammarön. (S. G. FÖRSELL).

DALARNA

1. I Frostbrunnsdalen, Stora Tuna, 1 ♂ 24.6.1947 (CURRY-LINDAHL).

2. Vid Norddalen, Säter, 1 utfärg. ♂ 15.6. och 22.6.1948 (E. DAHLGREN).

HÄLSINGLAND

I Vesterbergs by 1 ♂ sommaren 1954 (S. LUNDBERG).

JÄMTLAND

I Förteckning över Sveriges fåglar, fjärde uppl., anges sommargyllingen ha uppträtt i Jämtland. Även femte upplagan 1962 har tagit med denna uppgift. Det har ej lyckats mig att finna belägg för något jämtländskt fynd av sommargylling i litteraturen. Förf.

tillskrev O. DIXELIUS, som utarbetat avd. Tättingar i fjärde upplagan av förteckningen. Denne har vänligen meddelat, att uppgiften kunde avse någon fågel, som stoppats av konservator NETTERSTRÖM i Östersund, och bad mig kontakta honom. NETTERSTRÖM berättade följande: För ca 5-6 år sedan (omkring år 1956) hade inlämnats till honom en fågel, som vid närmare undersökning visade sig vara en ad ♀ av sommargylling. Den var biten över huvudet. Fågeln kom från Tunderåsen i Offerdal. På vårvintern hade den suttit tillsammans med sidensvansar i en rönn. Snön låg fortfarande kvar på marken. En katt hade fångat gyllingen, när den åt nedfallet fruktkött från rönnbären på marken. Den liggare, där inlämningen antecknats hade blivit vattenskadad, varför exakta tidsuppgifter saknas. Fallet hade meddelats till Nordiska Muséet. Eftersom inga andra fynd av sommargylling är bekanta från Jämtland, måste det vara det här relaterade fallet, som ligger till grund för uppgiften i Förteckningen. CURRY-LINDAHL har emellertid ej tagit med denna uppgift i Våra fåglar i Norden, IV, 1963.

LAPPLAND

1 ♂ hördes några mil S Tärnaby vid Rönnbäckssjön 25.6.1958 (S. LUNDBERG).

Några synpunkter på de svenska sommargyllingarnas flyttningssvägar

JESPERSEN (1941) framhåller att sommargyllingen invandrat med 2 olika populationer, en lolländsk med utbredning på öarna kring Smålandsfarvandet och en jylländsk med utbredning i Sönderjylland och på Als. Mot N blir förekomsten av sommargyllingar glesare. Denna uttunning mot N är tydligt skönjbar även på Fyn och Själland. Nordgränsen för sommargyllingens regelbundna förekomst i Danmark har under senare år snarare förskjutits mot S än mot N (GUILDAL 1959).

JESPERSENS utbredningskartor är av speciellt intresse för denna uppsats, då de visar sommargyllingens utbredning i de mot Sverige vettande delarna av Danmark. Åren före 1941 hade sommargyllingen flera häckningsplatser i SE delen av Själland, på Mön och på Falster. N Køge bukt blir förekomsten av gyllingar betydligt glesare. Ett bra gyllingområde tycks halvön innanför Stevns Klint ha varit. Den östdanska populationen bör, av utbredningskartorna att döma, under vårflyttningen följa ett stråk från Holstein och Mecklenburg över Femern, Lolland, Falster och Själland mot Öresund. En del fåglar kan dock tänkas följa en mer östlig väg, vilket enstaka fynd på Bornholm torde tyda på. Jfr pp. 241, 248! En flyttning över Östersjöns stora vattenytor ter sig ej så lockande som vägen över öarna och sunden längre västerut. Gyllingarna drar nämligen under flyttningen gärna fram över ett landskap, där öppna bygder omväxlar med skogsdungar och vatten. Just av denna anledning bör flytt-

ningsvägen över Längs denna v De gyllingar, so tänkas fortsätta

I en mycket det sydvästskå vårt land, där c tiden från mitte sensation att d ex på samma g följer därvid slä skånska gyllinga Klint.

Ett annat upi trakten kring Lå utskjutande uc Innanför dessa bevuxna kärnn fåglarnas trivse har skett även del av de bäst ingrepp, som h Inflyttningssvä Bugt över Am

Endast i my komma N om c bäck-Löddesbor Silvåkra, men d områdena. Enst Skånes SW de liggande delarna fynd. Det är ty under sina flytt och Finjasjön. lockelse på gylli uppträtt. Obse ningar har kons

Vid goda vä väder och läm

ningsvägen över Lolland och Falster vara en kungsled för gyllingar. Längs denna väg finns det gott om lämpliga häckningsbiotoper. De gyllingar, som inte absorberas i de danska öarnas lövskogar, kan tänkas fortsätta flyttningen mot NE.

I en mycket gles ström passerar gyllingarna Öresund på väg till det sydvästskånska lövskogsområdet. Detta är det enda område i vårt land, där det finns en fast stam av gyllingar. Under flyttningstiden från mitten av maj och några veckor framåt är det ingen större sensation att där se och höra sommargyllingar, ibland t.o.m. flera ex på samma gång. En del av dessa gyllingar drar säkert vidare och följer därvid slättlandets skogsdungar. Det är troligast, att de SW-skånska gyllingarna lämnat det danska landet någonstans vid Stevns Klint.

Ett annat uppsamlingsområde för över Sundet flyttande gyllingar är trakten kring Löddesborg och Barsebäck. Här möts fåglarna av tvenne utskjutande uddar mellan Lommabukten och Lundåkrabukten. Innanför dessa utbreder sig ett slättland, rikt på dungar och skogsbevuxna kärrmarker. De senare betyder säkerligen mycket för fåglarnas trivsel genom sin rikedom på insekter. Flera häckningar har skett även inom detta område, men som tidigare nämnts har en del av de bästa lokalerna genom mänskligt inflytande utsatts för ingrepp, som haft menlig inverkan på gyllingarnas förekomst där. Inflyttningssvägen för dessa gyllingar kan tänkas ha gått från Köge Bugt över Amager och Saltholmen.

Endast i mycket ringa omfattning tycks sommargyllingen förekomma N om det SW-skånska lövskogs- och sjöområdet och Barsebäck-Löddesborgsområdet. Årsviss har arten varit i Hällestad och Silvåkra, men dessa platser ligger bara ett par mil från de ovannämnda områdena. Enstaka observationer har gjorts på spridda platser från Skånes SW delar ända upp till Hallands Väderö. Från de högre liggande delarna av landskapet med dess skogklädda åsar finns inga fynd. Det är tydligt att sommargyllingarna helst följer slättens dungar under sina flyttningar. Några iakttagelser har gjorts vid Ringsjöarna och Finjasjön. Enligt många bedömare utövar vattendrag och sjöar lockelse på gyllingarna. Längs hela kustlandet vid Sundet har gyllingar uppträtt. Observationerna har varit av sporadisk natur. Inga häckningar har konstaterats.

Vid goda väderleksbetingelser under flyttningstiden, såsom varmt väder och lämpliga vindar, händer det, att sommargyllingar driver

i väg och hamnar långt utanför det egentliga utbredningsområdet. En del av de skånska gyllingfynden och alla fynd av arten i det övriga Sverige är just fåglar, som genom prolongation hamnat utanför artens egentliga hemvist och isolerats från sina artfränder.

Sommargyllingobservationerna i Vessigebro och Lindberg i Halland och Kungälv och Uddevalla i Bohuslän kan tas som exempel på extrema prolongationer i den över Danmark och Skåne gående flyttningsströmmen. Det är t.o.m. sannolikt, att enstaka ex. viker av in mot mellansvenska låglandet. Ett par fynd har gjorts i trakten av Vara. Det är omöjligt att avgöra, om de närkiska gyllingarna, som år 1946 t.o.m. häckade, hade invandrat denna SW väg eller kommit in från E, som en prolongation från den fasta gyllingstammen i SE Finland. För egen del lutar jag mest åt den åsikten, att de kommit från SW. Den danska populationen har nämligen visat en större expansivitet än den finska. Sommargyllingarnas närkesejour blev emellertid kort. Efter ett par år var de försvunna från de gamla platserna. Vad som här skedde är sannolikt ett exempel på hur det oftast går med stammar, som försöker bita sig fast på en lokal alltför långt utanför artens utbredningsområde. Den isolerade stammen kan ej täcka förluster i beståndet genom nytillskott utifrån och dukar snart under.

Värmlandsfynden bör kunna tolkas som extrema prolongationer över ett för arten topografiskt lämpligt landskap. Flyttningen kan ha gått efter Vänerens W strand över de öppna bygderna på Dalboslätten och Vänersnäs till S Värmland. Utefter Fryksdalen och Klarälvsdalen har färden gått vidare mot fyndplatserna vid Sunne och Uddeholm. Flera fynd tyder för övrigt på, att dalgångarna spelar en stor roll vid gyllingarnas flyttningar. De fångar upp fåglarna, som följer vattnet och de ljusa, uppodlade bygderna på dalbottnarna. Sommargyllingar har iakttagits i Lerum, Ulricehamn, Kungälv, Uddevalla, Getinge, Vessigebro m.fl. platser, som just ligger i dalgångar. Fina exempel är också de sensationellt nordliga fynden i Sillre vid Indalsälven och Tärnaby vid Ume älvs övre lopp.

Under 40-talet och en bit in på 50-talet hade sommargyllingen en mycket solid ställning i NE Skåne. Häckningsplatser som Gualöv, Ängsgård och Tosteberga är välkända för de flesta fågelintresserade. Under slutet av 50-talet har mig veterligt inget ex. hörts eller setts på de gamla, säkra platserna. Under ett par år i början av 60-talet häckade säkerligen ett par vid Egeside myr några mil S de gamla

tillhållen :
det tyst o
stammens
gjorde tra
region? F
möjlighete
Skåne inv.
omständig
skett efter

På and
Nordtyckl
sina häcki
Det är kä
flygning a
med SE v.
De relativ
på Öland
sidan Öst
under en]
många tre
av maj oc
Vid Otter
sommargy
1962). På
(BESTE m
(JESPERSE
väl knapp
stam över
rödsåsens
hinder för
bristen på
ej som fö
jämförelse
med störr
krav.) Nå
är svårt a
från andra
uppenbart
risken at

tillhållen i Trolle-Ljungby-trakten. Även på denna nya lokal var det tyst sommaren 1962. Vad kan anledningen till den nordöstkånska stammens försvinnande vara? Varifrån kom den invandring, som gjorde trakterna kring Trolle-Ljungby till landets säkraste gylling-region? Frågorna är svåra att ge svar på. Utan att vilja utesluta möjligheten att dessa sommargyllingar liksom artfränderna i SW Skåne invandrat från de danska öarna, vill förf. dock nämna en del omständigheter, som kan tyda på att invandringen till NE Skåne skett efter en mera östlig väg.

På andra sidan Östersjön finns sommargyllingen häckande i Nordtyskland, Polen, Balticum och Finland. Fåglarna där har nått sina häckningsområden längs östligare flyttningvägar än de danska. Det är känt, att det under vårflyttningen sker en viss bredfrontsinflygning av olika fågelarter rakt över Östersjön. I synnerhet i samband med SE värmeökningar brukar östliga arter öka vid fågelstationerna. De relativt många iakttagelserna av sommargylling på Gotland, på Öland och i Mälardalskapen tyder på en invandring från andra sidan Östersjön. CARLSSON (1959) omtalar, att han i SE Blekinge under en period med »vänliga E vindar och en god värme i SE» haft många trevliga fågelmöten. Bl.a. iakttog han två gånger under slutet av maj och början av juni 1958 sommargyllingar vid Torhamns udde. Vid Ottenby har också under liknande väderleksomständigheter sommargyllingar dykt upp (DANIELSSON 1959, GERELL-S. SVENSSON 1962). På Stora Karlsö sågs 1 ♂ sträcka på stor höjd mot N 3.6.1958 (BESTE m.fl. 1958). Här påminnes också om fynden på Bornholm (JESPERSEN 1941). Mot bakgrunden av vad som här framförts, kan väl knappast den möjligheten uteslutas, att NE Skåne fått sin gyllingstam över en annan, östligare invandringsväg än SW Skåne. Lindrödsåsens mera sammanhängande skogsområde bör ha utgjort ett hinder för invandring från SW. (Märk för övrigt i sammanhanget bristen på fynd inom Sydsvenska höglandet! Det räcker säkerligen ej som förklaring att framhålla det färre antalet observatörer här i jämförelse med en del mera tätbefolkade områden. Höglänta områden med större sammanhängande skogstrakter passar ej in på gyllingens krav.) Någon motsvarande tillbakagång på SW Skånes gyllingstam är svårt att påvisa. Om det nu är så, att NE Skåne fått sina gyllingar från andra sidan Östersjön genom en gles bredfrontsinflyttning, är det uppenbart, att en sådan stam måste vara mycket mera utsatt för risken att ogynnsamma yttre betingelser, såsom otjänligt väder

under flyttningen eller häckningen, decimerar den. Möjligheten att utifrån ersätta ev. förluster är som tidigare framhållits mindre för isolerade stammar. Även om de nordostskånska gyllingarna skulle ha kommit från SW, torde risken för stammens isolering vara stor genom regionens utpostbetonade läge i utbredningsområdet. Isoleringen accentueras genom förekomsten av hinder i flyttningsriktningen. Slutligen bör framhållas, att tillbakagången i dels Trolle-Ljungby-området, dels Löddesborgsområdet kan vara utslag av en mera allvarlig frontförskjutning mot S av sommargyllingens utbredningsområde. Tecken därpå har kunnat skönjas i Danmark (GUILDAL 1959) och även i Finland (MERIKALLIO 1958). Ytterområdena är då alltid känsliga tryckmätare.

Till sist skall också nämnas något om de fynd, som gjorts i Mellan-Sveriges E delar. De där iakttagna ex. är troligen komna från E eller SE. Utbredningskartan för *Oriolus oriolus* i MERIKALLIO (1958) visar, att sommargyllingen har en huvudsakligen E eller SE utbredning i Finland. Vid åtskilliga tillfällen har arten påträffats i SW delen och t.o.m. ute på öarna i Åbo skärgård. Här går en naturlig väg över till Mälardalens skärgård, en bro av öar. Det ligger därför nära till hands att tro, att de sommargyllingobservationer, som då och då görs i Uppland, Västmanland, Södermanland och Östergötland, härrör från fåglar, som förlängt sin flyttning från SW Finland. Som framgår av kartan är det en viss koncentration av fynd runt Stockholm. Detta beror väl delvis på god ornitologisk beredskap i detta tätbefolkade område men också på att gyllingar under goda yttre betingelser kan tänkas flyga in från S via Gotland. Fynden vid Asköviken, Strömsholm och Hallstahammar får tas som exempel på dalgångars och vattenvägars ledeffekt. Närkefynden har tidigare behandlats. Som ett gott andra alternativ kan invandring från E längs Mälardalen anföras för dessa. Ytterligare exempel på dalgångars betydelse för fåglars framryckning under flyttning kan hämtas från Dalarna. Alla de 4 observationer, som gjorts i Dalarna, härstammar från Dalälvens dalgång, nämligen Säter, Stora Tuna, Borlänge och Idre.

Flyttningsdata

STREESEMANN (1948) beräknar att sommargyllingen ankommer till den europeiska medelhavskusten under vårflyttningen omk. den 15.—16.4. Detta resultat har uppnåtts genom att medeltalet för

ett stort antal under en följd för en rad orter. För Limburg i till den 27.4. o (1941) redovis sålunda: 4 fynd majmånadens alltså Danmark maj, och kulmen. Hur blir det som upptar till för en lång föl

Tab. 1. De förste medeldatum för :
for a course of 2.

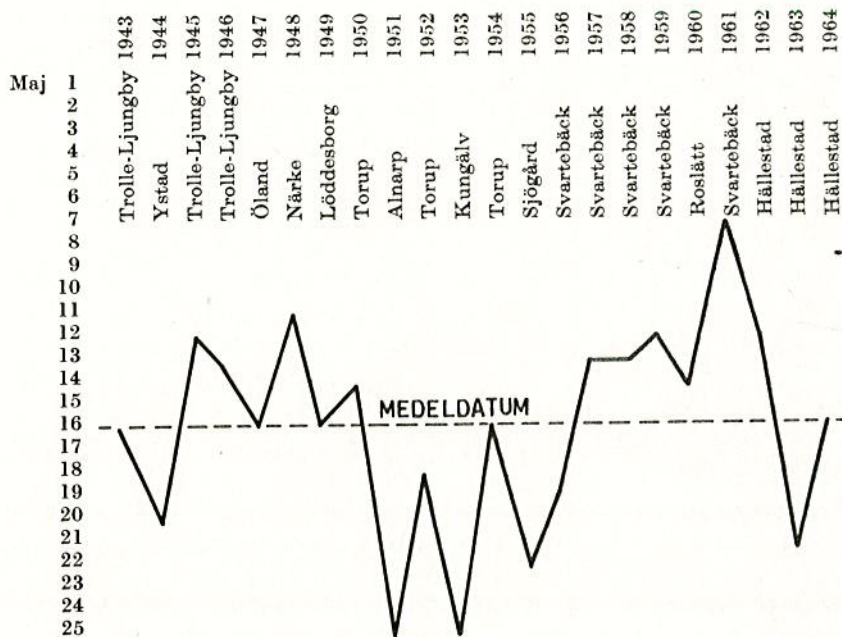
Maj	1943	1944
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Trolle-Ljungby 1943
Ystad 1944

ett stort antal årsförsta-noteringar beräknats på bestämda orter under en följd av år. På samma sätt har STREESEMANN fått fram data för en rad orter belägna utefter sommargyllingarnas flyttningsvägar. För Limburg i SE Holland anges sålunda sommargyllingens ankomst till den 27.4. och för Lübeck vid Östersjöns kust den 8.5. JESPERSEN (1941) redovisar de tillförlitliga danska vårfynden av sommargylling sålunda: 4 fynd under perioden 1.—10.5., 18 för 11.—20.5. samt 27 för majmånadens sista tredjedel. Gyllingarnas flyttningsström når alltså Danmark med sina första stöttrupper redan i första delen av maj, och kulmen nås vid slutet av månaden.

Hur blir då förhållandet för Sverige? Nedan återfinnes tab. 1, som upptar tidigaste vårobservationen av sommargylling i vårt land för en lång följd av år. Eftersom tabellen upptar fynd från en mång-

Tab. 1. De första sommargyllingobservationerna på våren under 22 år i följd samt medeldatum för artens ankomst. (*The first observations of the Golden Oriole in spring for a course of 22 years. Broken line—the average date for the arrival of the species.*)

fald olika platser i landet och återspeglar observationer av delvis tillfällig karaktär, får man givetvis ej tillmäta den alltför stort värde. Medelvärdet, den 16.5., är emellertid intressant att jämföra med de värden, som erhållits i tab. 2, som avser att belysa sommargyllingarnas första ankomst till Hällestad och Svartebäck i Skåne. Medeltalet för 6 resp. 7 år i följd blir här den 15.5. och den 14.5. Här rör det sig troligen i stort sett om samma fåglar år från år, nämligen de som sedan häckat i omgivningarna. Det antas dock, att äldre fåglar, som flyttar mot en gammal boplats, anländer tidigare, än de yngre individer, som måste söka sig fram till ett nytt revir. De allra flesta gyllingobservationerna av tillfällig karaktär i vårt land har också gjorts under slutet av maj och början av juni. Dåligt väder kan försena vårflyttningen avsevärt.

Endast ett fåtal gyllingar häckar i Sverige. En hel del strövar omkring utan att finna partner. Sådana fåglar har påträffats i nästan alla svenska landskap under sommarmånaderna. Enstaka gyllingar torde emellertid ganska snart återvända söderut. Medan ännu huvuddelen var på inflyttning över Skåne, sågs den 19.5.1957 vid Falsterbo en ad. gyllinghane sträcka ut över havet mot SW (MATHIASSEN 1961). Vid Torhamns udde noterades ett liknande beteende hos en honfärgad gylling den 31.5.1958 (CARLSSON 1959). Troligen börjar många gyllingar återflyttningen redan i juli. Sålunda sågs den 5.7.1962 en gylling med stark sträckoro vid Knösen N Skanör (Roos 1963), och den 15.7.1961 passerade en annan fågel ropande Torhamns udde mot SW (STRÖMBERG 1962).

Tab. 2.

Hällestad		Svartebäck	
År 1959	16 maj	År 1956	19 maj
År 1960	15 maj	År 1957	13 maj
År 1961	10 maj	År 1958	13 maj
År 1962	12 maj	År 1959	12 maj
År 1963	21 maj	År 1960	17 maj
År 1964	16 maj	År 1961	7 maj
		År 1962	20 maj
Medeldatum för perioden		Medeldatum för perioden	
1959-64 (mean date		1956-62 (mean date	
1959-64) 15 maj.		1956-62) 14 maj.	

Tab. 2. De tidigaste vårobservationerna av sommargylling i Hällestad och Svartebäck. (*The earliest spring observations of the Golden Oriole at Hällestad and Svartebäck, Scania.*)

Ganska m
är augustify
observatione
1 i oktober,
sammanhan
sig ända in
vid Torup.
vinterkvart
gyllingar fö
i oktober (.
den 20.10.1
hållit sig i
(NETTERST
fågel på gr
i rätt tid. I
ländska fyr

Vårflytti
sommargyl
1957, 1959
gjorts i Gr
S. ULFSTR
J. CUDWOR
soluppgång
Kanske be
made den
på 50 m h
utfärgad c
var denna
men vred
dra mot J
vinden en
Ofta ar
tidigare ä
samtidigt.
duggregn
endast h
slutet av
sällan. D
meter frå

Ganska många julifynd har gjorts i landets olika delar. Däremot är augustifynden få. Vid granskning av hittills publicerade gyllingobservationer framgår, att 8 fynd gjorts i augusti, 3 i september, 1 i oktober, 1 »på hösten» och 1 på vårvintern. Påpekas kan i detta sammanhang, att sommargyllingens häckningssäsong kan sträcka sig ända in i augusti. Den 11.8.1962 flög den sista ungen ur boet vid Torup. Svåriligen kunde denna kull anträda flyttningen mot vinterkvarteret i Afrika under de närmaste veckorna. Försenade gyllingar förekommer bevisligen också. I Danmark sköts 4 gyllingar i oktober (JESPERSEN 1941). I vårt land blev en ♂ skjuten i Sillre den 20.10.1889 (POSS & RAMEL 1945). En gammal ♀ skall ha uppehållit sig i Offerdal i Jämtland under vårvintern omkring år 1956 (NETTERSTRÖM 1963). Det finns givetvis en viss möjlighet att en fågel på grund av skada eller fångenskap hindrats från att flytta i rätt tid. Man vill dock sätta ett par frågetecken efter denna jämtländska fynduppgift.

Vårflyttningen tycks till stor del ske under dagen. Dagsträckande sommargyllingar kunde nästan dagligen beskådas på Capri vårarna 1957, 1959 och 1961 (LUNDBERG 1962). Liknande iakttagelser har gjorts i Grekland (FLACH 1960). Intressant är följande observation: S. ULFSTRAND befann sig den 30.5.1955 i sällskap med H. BUNCE, J. CUDWORTH och R. DICKENS vid Yddingens NW del, då strax efter soluppgången en gylling hördes flöjta från skogens S obs.platsen. Kanske beroende på härmningsförsök av exkursionsdeltagarna närmade den sig och slog sig ner i en ensam bok, varifrån den sedan på 50 m höjd fortsatte mot NNE. Strax därefter kom ännu en fullt utfärgad ♂ från S och försvann liksom den första mot NNE. Vädret var denna dag soligt och varmt. Den svaga vinden kom först från W men vred sedan mot N (ULFSTRAND 1957). Vid Torhamn sågs en ♂ dra mot N över sanddynerna den 7.6.1958. Vädret var varmt och vinden en svag östan. (CARLSSON 1959).

Ofta anländer ♂ till den gamla häckningsplatsen någon vecka tidigare än ♀. Vid några tillfällen har förf. iakttagit båda fåglarna samtidigt. Den 12.5.1962 anlände gyllingparet till Hällestad under duggregn och satt en stund i fjolårets bodunge, där bokarna ännu var endast halvutslagna (PALMGREN 1962). Under de kalla dagarna i slutet av maj flackade de omkring inom ett större område och hördes sällan. Den 25.5. hittades emellertid ett halvfärdigt bo ett 10-tal meter från det gamla boträdet.

Biotopval

Nedan följer en beskrivning av ett område, som under flera år varit ett omtyckt tillhåll för sommargyllingar och där även häckning ägt rum.

Undervegetationen är mångenstädes mycket rik. I en bäckdal, där ofta gyllingarna ses proviantera, är växtligheten synnerligen yppig. Högväxande örter och busksnår bildar en nästan ogenomtränglig djungel. Örtfloran domineras av brännässla (*Urtica dioica*), älgört (*Filipendula ulmaria*), kirsål (*Aegopodium podagraria*), hundkex (*Anthriscus silvestris*), kärtistel (*Cirsium palustre*), åkertistel (*C. arvense*), kåltistel (*C. oleraceum*), kardborre (*Arctium tomentosum*), hampflokel (*Eupatorium cannabinum*), rosendunört (*Epilobium hirsutum*), gårdskräppa (*Rumex domesticus*), snärjmåra (*Galium aparine*), rödmalva (*Malva silvestris*) och springkorn (*Impatiens noli-tangere*). Vinbärs- och krusbärsbuskar står insnärjda i den rika växtligheten. Flera vilda buskar kan noteras. Troligen har det en gång funnits en trädgård här, något som också syrenbuskarna ger belägg för. De bildar en avrundande övergång mellan träden i skogsbrynet och de högväxande örterna i bäckdalen. Där finns fläder (*Sambucus nigra*), druvfläder (*S. racemosa*), hagtorn (*Crataegus oxyacantha*), nypon (*Rosa canina*), rönn (*Sorbus aucuparia*) och hallon (*Rubus idaeus*). Platsen är rik på vegetabilisk föda. Fuktigheten och den rika växtligheten bidrar till att skapa ett rikt insektsliv. Ofta ses också gyllingar, i första hand de inom området häckande men även fåglar från andra håll, proviantera på denna plats.

En mångfald andra fågelarter brukar också hålla till inom samma område, bl.a. trädgårdssångare (*Sylvia borin*), törnsångare (*S. communis*), svarthätta (*S. atricapilla*), grönsångare (*Phylloscopus sibilatrix*), gulsångare (*Hippolais icterina*), kärrensångare (*Acrocephalus palustris*), stenknäck (*Coccothraustes coccothraustes*), steglits (*Carduelis carduelis*), hämpling (*C. cannabina*), gulspurv (*Emberiza citrinella*), järnsparv (*Prunella modularis*) och gärdsmyg (*Troglodytes troglodytes*). Kråkor (*Corvus corone*), skator (*Pica pica*) och nötskrikor (*Garrulus glandarius*) brukar ständigt gyllingarna vara på sin vakt emot här liksom på de flesta andra gyllinghäckplatser.

Lövskogen avbryts på denna plats av gläntor, fuktiga sänkor och vegetationsrika bäckraviner. Ett par dammar ligger väl inbäddade i frodig grönska. Högstammiga bokar dominerar lövskogen, men särskilt i skogsbrynen och i de närliggande dungarna är flera andra trädslag representerade. Eken (*Quercus robur*), som gyllingarna tycks ha en särskild förkärlek till, är rikt förekommande, och ofta ses dessa på näringssök i de lummiga kronorna. Lönn (*Acer platanoides*), ask (*Fraxinus excelsior*), alm (*Ulmus glabra*) och al (*Alnus glutinosa*) är också vanliga inslag i skogens ytterområden. En viktig roll spelar de vilda och odlade körsbärsträden. Deras frukter lämnar ett omtyckt tillskott till födan inte minst under den bråda tid, då ungarna matas.

Denna beskrivning skulle i stora drag kunna passa in på flera andra av de gyllingbiotoper jag sett i Skåne. Väsentligt för en sådan tycks vara frodig växtlighet, som kan skapa förutsättningar för god tillgång på såväl animalisk som vegetabilisk föda. Florans arter kan växla

avsevärt från
finnas på varje

En annan gylling
Egeside består av
sanka. Området g
ett par kanaler, s
av alar upp till
högt gräs och bl
morkulla trivs på

Under en fö
borg. Den utg
vegetation. I
skog. När slo
till beteshage
del träd fälld
har utdikats o
borgsområdet
typ, som ej
här skedde å

Sommargy
inte nödvänd
kanal eller e
beskedet, att
sjöar, kuster

Vidare bö
skapstyp, då
äger rum nä
gyllingen fra
undvika ste
(Fig. 1) visa
landskap, sli

Vilka trä
studium av
Endast 4 ut
bogar (*Fag
glutinosa*), 4
häckat i fur
alltså på bo
till gyllinge

avsevärt från lokal till lokal, men den yppiga växtligheten brukar finnas på varje gyllingplats.

En annan gyllinglokal vid Egeside myr beskrives på följande sätt av HANS SWEGEN: «Egeside består av en f.d. sjö, som sänkts, och därför är stora delar träskartade eller sanka. Området genomkorsas av kanaler, som gör det svårforcerat. Det är just vid ett par kanaler, som sommargyllingen håller till. Träden utgöres nästan uteslutande av alar upp till 15 meters höjd och undervegetationen är synnerligen yppig med högt gräs och bladvassbestånd. Mängder av mygg utvecklas här. Vattenrall och morkulla trivs på platsen».

Under en följd av år häckade ett par gyllingar i parken vid Löddesborg. Den utgjordes då av en lövträdsdunge med mycket rik undervegetation. I omgivningarna fanns kärr med björk och al samt furuskog. När slottsparken i början av 50-talet successivt förvandlades till beteshage genom att undervegetationen rensades bort och en del träd fälldes, flyttade gyllingarna över till kärrdungen. Kärren har utdikats och kvarstår nu endast i förminskad omfattning. Löddesborgsområdet har alltså genomgått en förändring mot en torrare typ, som ej motsvarar gyllingarnas biotopkrav. Sista häckningen här skedde år 1960 i ett av kärren.

Sommargyllingen vill gärna ha vatten i närheten. Det behöver inte nödvändigtvis vara en sjö. Ofta räcker det med en damm, en kanal eller en bäck. Ett studium av fyndkartorna ger också det beskedet, att de flesta gyllingobservationerna gjorts i närheten av sjöar, kuster och rinnande vatten.

Vidare bör påpekas, att sommargyllingen hör hemma i den landskapstyp, där skog och öppen mark avlöser varandra. Häckningen äger rum nära skogsbryn. Även under flyttningen rör sig sommargyllingen fram över ljusa, omväxlande landskapstyper. Arten tycks undvika stora skogar och höglandsområden. Utbredningskartan (Fig. 1) visar, att svenska fynd av sommargylling härrör från kustlandskap, slätter, dalgångar och sjöområden.

Vilka trädslag väljer sommargyllingarna för sitt bobygge? Ett studium av de ca 50 häckningsfall, som konstaterats i vårt land (Obs! Endast 4 utanför Skåne), ger vid handen att omkring 30 bon låg i bokar (*Fagus sylvatica*), 7 i björkar (*Betula alba*), 5 i alar (*Alnus glutinosa*), 4 i ekar och 2 i almar. Vid Tosteberga har sommargyllingar häckat i furor (*Pinus silvestris*). En överväldigande majoritet kommer alltså på bokens del och det vore frestande att utnämna detta trädslag till gyllingens favoritträd. Hurudana är då förhållandena i andra

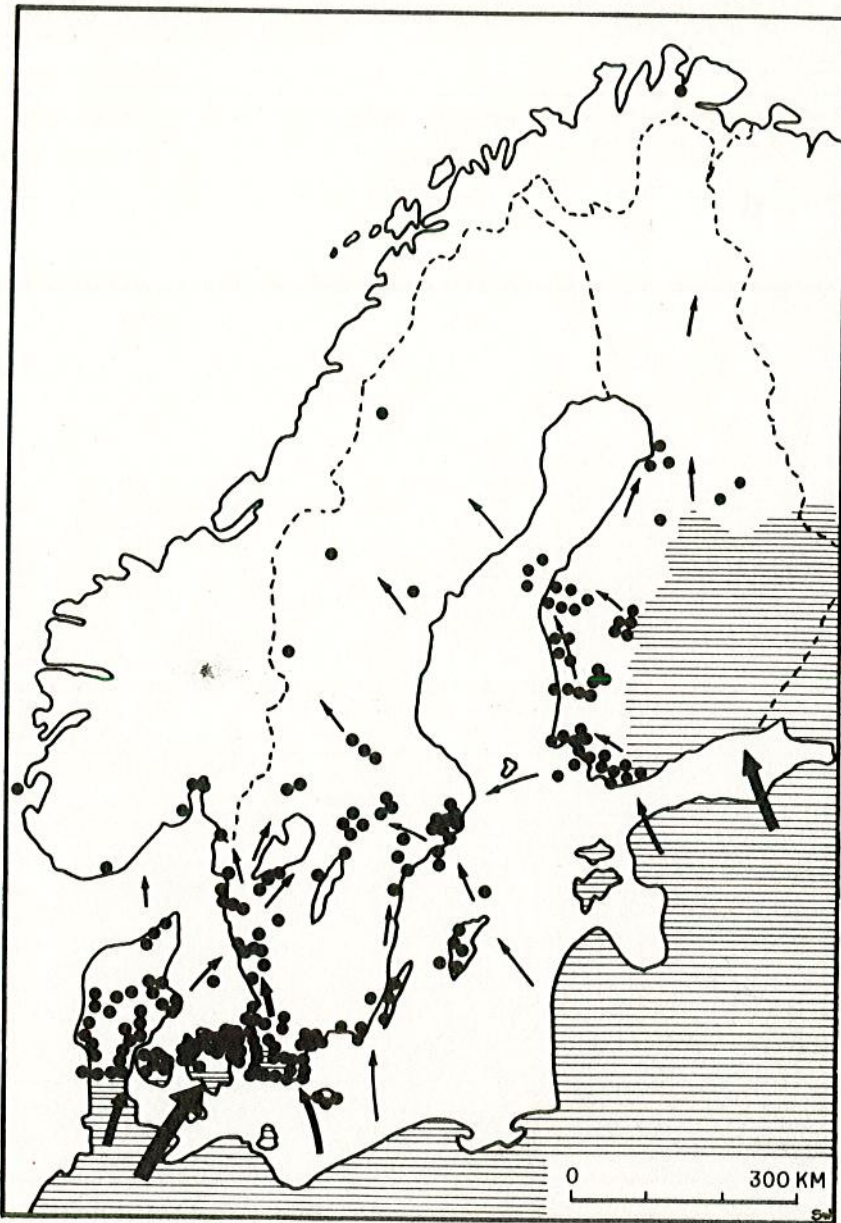

Fig. 1. Sommargyllingens förekomst i Norden. Skuggat område=årlig häckning, Punkter=en eller flera observationer, pilar=förmodade flyttningsriktningar. (The occurrence of the Golden Oriole in Scandinavia. Shaded=yearly breeding areas, points=one or several observations, arrows=supposed directions of migration.)

europ
rades
(REIN
föret
använ
suber).
finner
blands
finner
vegeta
i Dan
ju ock
föruts
är säl
vissa
till st
rikedo
boet u
sig för
strålni
fredsst
att gy
upptä
utestä
andra

Gyll
upptä
allmär
marke
med i
rats fa
I de h
funnit
Till
ningsb
gylling
läggn
jag vit
bygge,

europiska länder med gyllingförekomst? I Mittelfranken kontrollerades 7 sommargyllingbon år 1959. Samtliga var byggda i furor (REINSCH 1958). Från Oberursel rapporteras, att sommargyllingarna företrädesvis häckade i fruktträd (KLAAS 1959). I södra Europa använder gyllingarna ofta popplar (*Populus sp.*), korkekar (*Quercus suber*), *Eucalyptus* och *Ilex* som boträd (BANNERMAN 1953). I Finland finner man oftast sommargyllingens bon i glesa tallskogar eller blandskogar av tall, gran och björk, medan man slutligen i Danmark finner dem mest i öppen blandskog av ek och bok med en riklig vegetation av buskar mellan storvuxna träd (GUILDAL 1959). Endast i Danmark tycks förhållandena vara lika som i Sverige, men så har ju också Skåne och de danska öarna i stort sett samma biologiska förutsättningar. Det viktigaste när det gäller gyllingens val av boplats är säkerligen inte trädslaget utan botrådets möjligheter att fylla vissa elementära fordringar för att en häckning skall kunna komma till stånd. Sådana krav torde förutom den förut omtalade näringsrikedom vara: 1) föräldrarnas möjligheter att ta sig till och från boet utan att röja det 2) förekomst i trädet av genar, som lämpar sig för gyllingens speciella bobyggnadsteknik 3) skydd mot solbestralning och regn. Bokträdet ger mycket goda möjligheter att tillfredsställa dessa elementära krav. Ljusspelet i en bokkrona gör, att gyllingarna, trots sin grälla fjäderdräkt, blir mycket svåra att upptäcka. Det finns gott om horisontella grenklykor, och boklöven utestänger lätt ljuset. I den mån ovannämnda krav kan fyllas av andra trädslag borde dessa också vara lämpliga för häckning.

Gyllingens rede återfinnes ofta högt uppe i botrådet. Vid Bökeberg upptäcktes ett bo 25–30 m från marken i en mycket hög bok. I allmänhet synes boet dock vara placerat något lägre, 10–20 m från marken. I Silvåkra fann jag boet ca 5 m från marken i en björkudde med i medeltal 6–7 m höga träd. Från utlandet har dock rapporterats fall, där boet legat än lägre, ett t.o.m. bara 1 m från marken. I de häckningsfall jag haft tillfälle att studera har bona alltid befunnit sig i trädens övre tredjedel och ett stycke ut från stammen.

Till sist bör framhållas, att sommargyllingen vid sitt val av häckningsbiotop i många fall ej skyr den mänskliga bebyggelsen. Sommargyllingbon har anträffats vid slott, gårdar, restauranter, tivolianläggningar, skjutbanor och sommarstugeområden. På en plats blev jag vittne till hurusom ett gyllingpar ivrigt sysselsatte sig med bobygge, medan i ett träd i närheten en stor högtalare slungade ur

vrålande rockmusik till bokskogsturisternas förnöjelse. Vid ett annat tillfälle sjöng och visslade en hane i extas för honan i ett träd strax intill en skjutbana, där skjutningar pågick hela förmiddagen. Ändå måste man anse sommargyllingen vara en skygg fågel, som skickligt döljer sig i trädskronornas lummiga värld och undflyr varje människa, som medvetet försöker studera den.

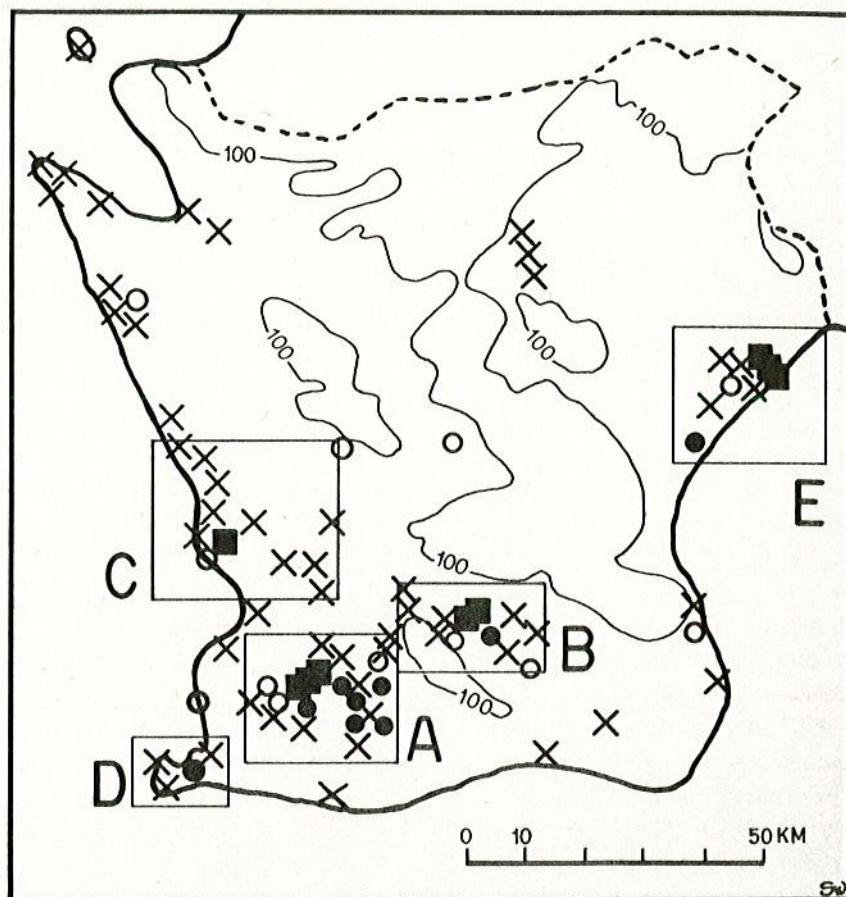

Fig. 2. Sommargyllingobservationer i Skåne. (x = enstaka observationer, o = observationer under häckningstid men häckning ej fastställd, ● = häckning en gång, ■ = upprepade häckningar. (Observations of the Golden Oriole in Scania. x = single observations, o = observations during breeding season but breeding not established, ● = breeding established one time, ■ = breeding established several times.)

Vi kan väl om att somma fauna har gått större än vad l en siffra i unc av häckningen vistades i närl ett enda ljud fr nästan omöjlig inventerare. M får man ej blu

- BANNERMAN, D.
BESTE, B. m.fl. 19
— F. o. Fl. 53
v. BRAUN, 1952. I
CURRY-LINDAHL,
— 1963: Våra fåglar
FLACH, BENGT, 1
263.
GUILDAL, J. A., J
HERMANSSON, W
åren 1945–19
— 1956. Vid ett
F. o. Fl. 51: 1.
HOLGERSEN, H.
JESPERSEN, P. I
bredelse. —
— 1946. The Bre
KLAAS, C. 1959.
LARSSON, G. 195
LINDER, S. 1950.
MATHIASSEN, S.
1965. — Göta
MERIKALIO, E.
Fennica V, p.
OLDÉN, B. 1949.
42: 229–230.
OTTERLIND, G. 1
245–261.
PETERSON-MOUN
POSS, U. & RAN
i nordöstra Sk
74.
REINSCH, A. 195
— 1959. Beobac
80: 149–156.

Sammanfattning

Vi kan väl nu säga, att POSS-RAMELS förhoppningar från 1945 om att sommargyllingen måtte bli en ständig medlem av vår fågel-fauna har gått i uppfyllelse. Antalet årliga häckningar är säkerligen större än vad bofynden ger vid handen, och 10 häckningar per år är en siffra i underkant. Gyllingarna är tystlåtna under större delen av häckningen och kan då lätt helt undgå uppmärksamhet. Förf. vistades i närheten av ett gyllingbo från kl. 11–18 utan att höra ett enda ljud från fåglarna. Boet är väl dolt i trädskronorna och ibland nästan omöjligt att upptäcka. Detta är negativa faktorer för en inventerare. Men även om den skånska stammen verkar rel. fast, får man ej blunda för att oroande tecken kan skönjas.

LITTERATUR

- BANNERMAN, D. 1953. The Birds of British Isles. London.
 BESTE, B. m.fl. 1958. Fågelobservationer på Stora Karlsö under april–juni 1958. — F. o. Fl. 53: 222–224.
 v. BRAUN, 1952. Häckande sommargylling i Getinge. — Hallands Natur, XVI: 34–36.
 CURRY-LINDAHL, K. 1954. Några fågeliakttagelser på Öland 1953. — 13: 115–117.
 — 1963: Våra fåglar i Norden, Bd IV. Stockholm.
 FLACH, BENGT, 1960. Ornitologiska exkursioner till Grekland. — F. o. Fl. 55: 228–263.
 GUILDAL, J. A., 1959. Sommargyllingen in Nordens fåglar i färg. Malmö.
 HERMANSSON, W. 1951. Några anteckningar om fågellivet i Ringsjötrakten i Skåne åren 1945–1950. — F. o. Fl. 46: 171–174.
 — 1956. Vid ett sydiskänst bo av sommargyllingen (*Oriolus o. oriolus* L.) år 1955. F. o. Fl. 51: 15–21.
 HOLGERSEN, H. 1948. Norges Dyreliv, II. Oslo.
 JESPERSEN, P. 1941. Pirolen, *Oriolus oriolus* (L.), i Danmark, Invandring og Udbredelse. — Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift, 35: 28–47.
 — 1946. The Breeding Birds of Denmark. København.
 KLAAS, C. 1959. Vom Pirol. — Natur und Volk, pp. 177–208.
 LARSSON, G. 1952. Ryda sockens fågelfauna 1900–1950. — F. o. Fl. 47:9–53.
 LINDER, S. 1950. Fågelfaunan i Göinge härader. — Natur i Göinge.
 MATHIASSEN, S. 1966. Faunistiskt nytt från Göteborgs naturhistoriska museum 1965. — Göteborgs Naturhist. Museums Årsskrift 1966.
 MERIKALLIO, E. 1958. Finnish Birds, Their distribution and numbers. — Fauna Fennica V, p. 169.
 OLDÉN, B. 1949. Ny häckningslokal för sommargylling (*Oriolus oriolus*). — F. o. Fl. 42: 229–230.
 OTTERLIND, G. 1954. Flyttning och utbredning. — V.F. 13: 1–31, 83–113, 147–167, 245–261.
 PETERSON-MOUNFTORT-HOLLOM, 1954. Europas fåglar. Stockholm.
 POSS, U. & RAMEL, C. 1945. Ett bofynd av sommargylling (*Oriolus o. oriolus* L.) i nordöstra Skåne och en översikt av artens uppträdande i Sverige. — V. F. 4: 49–74.
 REINSCH, A. 1958. Am Nest des Pirols (*Oriolus oriolus*). — Die Vogelwelt 79:154–157.
 — 1959. Beobachtungen am Nest des Pirols (*Oriolus oriolus*). — Die Vogelwelt 80: 149–156.

- ROSENBERG, E. 1948. Sommargylling i Närke. — V.F. 7: 166—167.
RÖSIÖ, F. 1952. Fågelfaunan i Boråstrakten. — F. o. Fl. 47: 215—233.
SOF, 1957. Förteckning över Sveriges fåglar. 4:e uppl.
SOF, 1962. Förteckning över Sveriges fåglar. 5:e uppl.
STRESEMANN, E. 1948. Die mittlere Erstankunft von *Lanius collurio*, *Muscicapa striata*, *Oriolus oriolus* und *Oeanthe oeanthe* in Europäischen Brautraum. — V. F. 7: 1—18.
SÖLTOFT, W. 1953. Sommargylling i trakten av Lund. — F. o. Fl. 48: 259.
ULFSTRAND, S. 1957. Dagsträckande sommargyllingar. — V.F. 16: 211.
Vår Fågelvärld från 1946—1964, mindre notiser om sommargyllingen.

Summary: The Occurrence of the Golden Oriole (*Oriolus oriolus*) in Sweden 1944—1964.

The occurrence of the Golden Oriole (*Oriolus oriolus*) in Sweden previous to 1944 has been reported by POSS & RAMEL (1945). Since that time the distribution of the species in Sweden has undergone some changes. Thus, the Golden Oriole has established itself as a permanent member of the Swedish bird fauna, which was not the case when the former survey was completed. The annual number of breeding Orioles is estimated to be at least 10 pairs. The present investigation also lists all records published up to 1964 and also records presented directly to the author. The present pattern of distribution is given in two maps (Figs. 1 and 2). Two tables (1 and 2) inform about the spring arrival. Also the general migration pattern is commented upon.

Manuskriptet inlämnat den 17.8.1965. Förf:s adress: Godemansvägen 18, Dalby.

De sydväst
öarna utgör e
särdrag betin
särbeskaffenb
dessa förhålla

Alltsedan å
fågelbestände
för liggande c
Eskilstorps oc
udden samt d

På grund a
ligaste partier
tydlig inriktn
verat att reda
utveckling på

Den unders
ej endast att
ringar utan
Föreliggande
och helt begr
Dynan utgör
gällande för
kommentera
och fortplan
undantagsvis
samband me

Metodiken
Ön har genom
keringar (vin
måsar, liksom
någon svårig
(eller i vissa l)